



Kijk! Laat je verrassen door het werk van Gods Geest Preekschets over handelingen 8:26-40

Aanleiding

Het jaarthema 2025-206 is gebaseerd op het laatste hoofdstuk uit de visienota 'Midden in het leven' en daagt gemeenten uit om bewust aandacht te schenken aan de onverwachte manieren waarop de Geest zich manifesteert, zowel binnen als buiten de kerkmuren. Het stimuleert gemeenteleden om ontvankelijk te zijn voor Gods aanwezigheid in het alledaagse en te herkennen hoe de Geest werkt.

Oriëntatie

Het verrassende werk van de Geest is op vele plaatsen in de Bijbel te ontwaren. De Geest is het die over het water zweeft en bij de Schepping betrokken is. De Geest is het die als levensadem in een eindeloze variëteit aan levensvormen aanwezig is, zonder er mee samen te vallen. De Geest grijpt mensen aan om op verrassende wijze daden van bevrijding te stellen (Simson en Gideon), de Geest is het die de profeten vervult en visioenen doet zien, ongedachte vergezichten: eens zal de Geest niet op enkelingen, maar op heel het volk rusten (Joël 2). De Geest is het die levend maakt (Ezechiël 37) en herstel bewerkt (Ezechiël 47). Allemaal tekstgedeelten die het verrassende werk van de Geest beschrijven.

In het boek Handelingen komen al die lijnen bij elkaar. Het is een en al verrassing. Op het Pinksterfeest daalt de Geest af in wind en vuur. Spreekt de voorheen angstige kring van leerlingen vrijmoedig over Jezus Messias. Ontstaat er een Joods-Messiaanse gemeente in Jeruzalem. Ontvangen de Samaritanen en de 'heidenen' in Handelingen 8 en 10 ook de Geest en mogen zij delen in het heil dat aan Israël is beloofd. De gaven van de Geest (profetie, klanktaal, dienstbetoon, onderscheidingsvermogen etc.) worden zichtbaar in die gemeente. De opstandingskracht van Pasen stroomt verkwikkend en helend de wereld in als zuurstof in een bedompte kamer. Een klein stroompje dat begint in Jeruzalem, wordt een rivier die via Judea, Samaria uitmondt in de hele wereld. In het boek Handelingen doorbreekt de Geest de vigerende kaders en overschrijdt grenzen. Ook op Samaritanen en zelfs niet-Joden wordt de Geest uitgestort.

Van Oepke Noordmans is het bekende aforisme: 'Petrus gaat, Paulus komt', waarmee hij het boek Handelingen samenvatte. Petrus belichaamt voor Noordmans de voortzetting van de incarnatie. Het samenzijn met Jezus gaat na Pasen 'gewoon' door. Met Paulus begint de Geest iets nieuws, hij is de apostel van de Geest, die de incarnatie verkondigt en toepast: de komst van de Geest betekent echt nieuwe openbaring. Nieuwe gestalten worden gevormd, oude verdwijnen. De scheiding tussen Jood en Griek wordt doorbroken. Ze krijgen beiden een nieuwe identiteit. Dat is het verrassende herscheppende werk van de Geest. Hij is wendbaar en herschept steeds de gestalte en de vorm van de kerk. Het kan ook anders, de Geest is creatief.

Herschepping is ten diepste dat alle dingen een nieuwe naam (een nieuwe identiteit) krijgen: zondaar wordt rechtvaardige, gevallene wordt heilige. Dat is, wat de Geest predikend bewerkstelligt. (Zie voor een kritische bespreking hiervan: Eric Bouter, *Geloven op gezag. Een kritische analyse van de Newmanreceptie bij Noordmans inzake de Kerk en de wending naar het subject*). Iets van dat herscheppende en verrassende werk wordt zichtbaar in onze pericoop. De Geest is aan het werk in een verrassende ontmoeting tussen twee mensen op een afgelegen plaats.



Protestantse Kerk

Schriftlezingen:

Jesaja 56: 3-7 en Handelingen 8:26-40

Context:

Lukas structureert het boek Handelingen naar deze woorden van Jezus:

Maar wanneer de heilige Geest over jullie komt, zullen jullie kracht ontvangen en van mij getuigen in Jeruzalem, in heel Judea en Samaria, tot aan de uiteinden van de aarde. (Handelingen 1)

- Handelingen 1:1 – 8:4 speelt Jeruzalem
- Handelingen 8:5 – 12:25 speelt in Judea en Samaria
- Handelingen 13:1 – 28:31 vormt een beweging naar de uiteinden der aarde

Vanaf hoofdstuk 8 en 9 komt dus Samaria in beeld. Samaria: dat schemergebied waar vrome Joden liever niet kwamen (zie Lucas 9:52-56). Filippus verkondigt er het evangelie en de Samaritanen ontvangen door bemiddeling van de apostelen Johannes en Petrus de Heilige Geest. In dit gedeelte stuurt de engel van de Heer Filippus naar Gaza. Met de doop van de Ethiopiër wordt opnieuw een grens doorbroken. Heel de wereld komt in beeld.

Filippus wordt in Handelingen 6:3-5 genoemd. *En zij kozen Stefanus, een man vol van geloof en van de Heilige Geest, Filippus, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas en Nicolaüs, een proseliet uit Antiochië. 6Zij leidden hen vóór de apostelen, en die legden hun, nadat zij gebeden hadden, de handen op. In Hand.21:8 noemt Lucas hem: 'een verkondiger van het evangelie'. Hij was één van de zeven wijze mannen, die goed bekend stond en vervuld was van de heilige Geest.*

Exegetische opmerkingen

Vers 26: Johannes en Petrus gaan na het voorgaande hun eigen weg, maar een engel wijst Filippus een andere weg. In vers 39 is er opnieuw een ingrijpen van hogerhand. Het is duidelijk: in wat nu komt is God zelf aan het werk, dit is een hemels initiatief. Hij geeft mensen een zetje naar elkaar toe. Het is een vreemde opdracht. Filippus moet zijn succesvolle werk in Samaria loslaten en de massa's die aan zijn lippen hingen achterlaten om op het heetst van de dag een verlaten plek op te zoeken. Het roept associaties op met de goede herder uit Johannes 10 en de Samaritaanse vrouw uit Johannes 4. De vraag is of Filippus bereid is dit te doen. Het vraagt zelfverloochening om deze weg in te slaan en niet langer het middelpunt van aandacht te zijn in Samaria. De weg naar Gaza maakt deel uit van de karavaanroute naar Egypte.

27-28: Filippus gehoorzaamt en treft iemand aan uit Ethiopië. Dit land aan de Opper-Nijl werd gezien als het uiterste van de aarde, haar zwarte inwoners staan bekend als 'het meest ver weg gelegen volk'. Deze man is een castraat, lichamelijk getekend en toegewijd aan de koningin. Lucas begint zijn evangelie met een onvruchtbare vrouw (Elizabeth) en voert hier een onvruchtbare man op. Castraten waren uitgesloten van het volk van God (Lev. 21:17-21;22,24). Hij is invloedrijk: minister van financiën en op zoek naar een andere schat. Hij pelgrimeert naar Jeruzalem en is op de terugweg. Veel verder dan de voorhof zal hij niet zijn gekomen

29-35: Op initiatief van de Geest zelf wordt deze grens nu doorbroken. De Joodse Filippus wordt gesommeerd om bij deze onreine heidense man aan boord te klimmen en 'Tora' te onderwijzen. Het gedeelte uit Jesaja 53 gaat over het zonder nakomelingen sterven. De eunuch vraagt niet over 'wat' dit gedeelte gaat, maar over 'wie'. Hoe (invloed)rijk hij ook is, hij herkent zich in deze figuur uit

| Vindplaats van
| geloof, hoop en liefde



Protestantse Kerk

Jesaja. Filippus 'evangeliseert' Jezus als het lam en daarmee als lotgenoot van deze man uit Ethiopië.

36-40: Opeens is daar in de woestijn water. Levenswater. 'Waarom zou ik niet gedoopt kunnen worden?' is de verrassende vraag van de eunuch. Redenen te over vanuit religieus perspectief om deze man niet te dopen en toch durft Filippus, net als later Petrus (Handelingen 10) deze stap te zetten. Deze man treedt toe tot het verbondsvolk.

De Geest neemt Filippus weg, maar de eunuch blijft niet alleen achter. Hij gaat met vreugde voort. Hij heeft heling gevonden. Er heeft een ommekeer van doodsangst naar levensvreugde plaats gevonden. Psalm 68:31 gaat in vervulling, Jesaja 56 ook. Jezus is de vervulling van de beloften aan Israël en de volken. Filippus gaat verder naar Caesarea, die Romeinse stad, gewijd aan Caesar. Het evangelie brengt hem opnieuw op ongedachte wegen.

Aanwijzingen voor de prediking

In de preek kan de vraag aan de orde komen of er nog iets is dat ons echt positief kan verrassen. Hoe ouder je wordt, hoe voorspelbaarder het leven kan lijken, hoe minder ook de hoop dat er iets echt kan veranderen. Als kerk kunnen we ook moe en zonder veel verwachting leven. Weer een nieuw kerkelijk seizoen, dat misschien al grotendeels is ingekleurd. Het winterprogramma is op orde, activiteiten zijn gepland, maar misschien voelen we ons wel versleten.

Dit tekstgedeelte reikt een perspectief aan dat bekend is wellicht, maar toch steeds weer moet worden ingeoefend. De Geest is Heer en maakt levend! Hij leidt zijn kerk steeds weer op nieuwe, ongedachte paden. Paden die wij niet hoeven aan te leggen, maar die ons wel zullen worden gewezen: een weg van vreugde. Zelfs in de woestijn op dat doodse middaguur is vreugde te vinden. Er is die ene die misschien wacht op een goed woord. Daarvoor is eerst een innerlijke luisterende houding nodig. Gehoorzaamheid in de zin van: gehoor geven. Maar ook beschikbaarheid, flexibiliteit, lef en natuurlijk kennis van de Bijbel, om als iemand opduikt met vragen op Christus te kunnen wijzen.

Schets:

Filippus wordt weggeroepen uit de massa en naar buiten gestuurd, de woestijn in. De plek waar het heet en dor is. Het waarom wordt hem niet verteld.

Maar daar aangekomen is er iemand die op hem wacht, onbewust waarschijnlijk. Hij heeft een boekrol, maar nog geen gids, iemand die hem helpt de woorden en ten diepste daarmee zichzelf te begrijpen.

De man wordt gegrepen door die raadselachtige figuur in wie hij zichzelf herkent. Of beter: die Ene die zich identificeerde met mensen die op een doodlopende weg zitten. Het enige dat Filippus hoeft te doen is ondertiteling te geven bij de Bijbelwoorden en te wijzen op Jezus. De Geest doet de rest.

Laat je verrassen door het werk van de Geest:

- Zou de Geest nog steeds zo werken? Niet via beleidsplannen, maar via een ritseling die iets teweeg brengt?

| Vindplaats van
| geloof, hoop en liefde



Protestantse Kerk

- Heb je zelf wel eens zo'n ervaring gehad? Dat je kwam als geroepen? Dat de Geest al aan het werk was en dat je daar getuige van was?
- Wat is nodig om die stem te horen? En durf je af te gaan op je intuïtie? Dat je misschien iemand moet opzoeken of bellen?
- Waar zou je de Geest ons kunnen leiden? Welke grenzen ervaren wij en durven we maar moeilijk over in het contact met anderen?
- Filippus wordt van de massa's naar die ene geroepen in de woestijn. Wat is in onze samenleving woestijn? Kom je daar wel eens?
- Wie zijn wij in dit verhaal? De man die wel leest, maar het toch niet begrijpt? Of Filippus, die onderwijst? Of herkennen we ons als kerk in dat stille lam, dat ter slacht wordt geleid en geen nakomelingen heeft?
- De overlevering vertelt dat uit deze ene de koptische kerk is ontstaan, de oudste christelijke kerk. Het koninkrijk van God verovert geen landen, maar harten. Een voor een. Die ene doet er toe.

(bron: Jos de Heer, Commentaar op Handelingen, Jezus Geestkracht wereldwijd)

Ds. Giel Schormans